

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

WALT DISNEY:

Година XIV — Број 4 — Субота, 26 јануар 1952

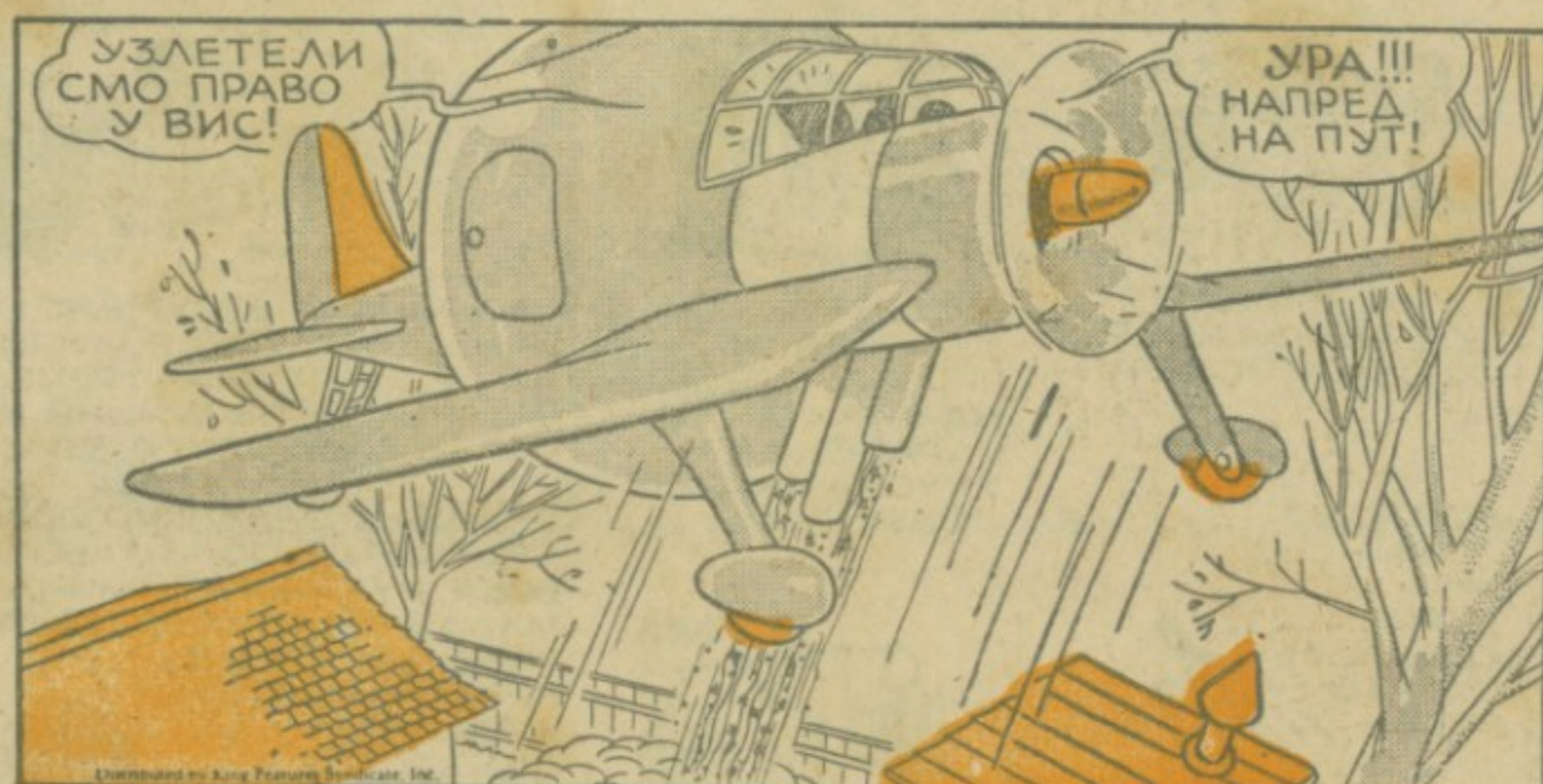
МИКИ И ШИЉА на острву диносаура

4. АВИОН ЈЕ
УЗЛЕТЕО

МИКИ
ПОКУШАВА
ДА УБЕДИ
ШИЉУ
ДА ПОБЕ
С ЊИМ
НА
ТАЈАН-
СТВЕНО
ОСТРВО

СУТРА
ДАН

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:
ЈЕДНО
УЗБУДЉИВО
ПУТОВАЊЕ

ЦЕК ЛОНДОН ЗЛАТО

Елам Харини, кога су сви у Серкл Ситију, логору копача злата, звали Бернинг Дејлајт, дошао је у кафану Тиволи да прослави свој тридесети рођендан. Он је убрзо на све госте пренео своју веселост.

Дејлајт је неко време играо са младом девојком Вирџинијом, а затим је прихватио позив својих познаника Цека Кернса, Француза Луја, Данца Мек Доналда и Хол Кембела да са њима одигра партију покера. Игра је у почетку текла монотono, али око три часа после поноћи сви играчи добили су добре карте. Људи из кафане били су се окупили око њих, јер се зачас рашчудо да су само за "полазак" уплатили 34.000 долара. У игри су остали само Дејлајт, Мек Доналд и Кернс. Када су купили карте, сваки од њих уплатио је још по 5.000 долара.

Б леда светлост гасне лампе, која је висила изнад њега, осветљавала му је капљиче зноја који му беше орсисо чело. Бакарна боја његових образа мало је била потамнела услед јаче навале крви. Његове црне очи сјаје су, а покриве су му подрхтавале од узбуђења.

Па ипак, наспрот Мек Доналду, глас му је био чврст и устаљен као обично, и руке му нису дрхтале као Кернсу док је писао. — Плаћам тражено и тражим још пет хиљада, — рече, — да би видео да те се не бојим, Цек. Једино се плашим Цекове среће.

— А ја баш против те среће уносим пет хиљада, — рече Мек Доналд. — Пре вучења имао сам најбоље карте и претпоставља да их и сад имам.

— Врло се често догађа да човек има више после, него пре куповања, — примети Кернс, — стога ми моја света дужност налаже да издржим до краја, и ја додајем својих пет хиљада.

Дејлајт је седео заваљен у својој столици. Зурно је у гасну лампу, рачунајући наглас.

— Унео сам девет хиљада пре вучења, после тога сам уложио још двадесет и једну хиљаду — то је укупно тридесет хиљада, — Он се наже напред, погледа у Кернса и рече: — Дакле, ја повећавам још за десет хиљада.

— Можеш још повећавати ако желиш, — одговори му Кернс. — Твоји пси вреде у овој игри пет хиљада.

— О писма нема говора. Од мене можете добити све што имам, али ниједног пса. Нека буде онако како сам рекао.

Мек Доналд је сада размишљао веома дуго. Нико се за то време није макао и ниједан се глас није чуо. Посматрачи су се трудили да се не покрену с места. Чак су били престали да се премештају с ноге на ногу. Била је то права мртва тишина. Једино се чуло пуцкетање из велике зајарене пехи и споља је допирало лажав пас, пригушен дрвеним зидовима куће. Ретке су биле ноћи кад се у Јукону играо у овакве своте и ово је, у том погледу, била највећа игра у историји овог краја. Најзад проговори власник кафане.

— Ако један од вас двојице буде добио, добиће и хипотеку на мој Тиволи.

Оба играча сложише се с тим климнувши главом.

Мек Доналд додаде на гомилу и своју обвезницу.

Ниједан од њих не посеже за "пот" и ниједан не каза какве има карте. Они истовремено и у највећој тишини извршише своје карте на сто, и у исти мах наста комешање међу посматрачима који су се ди-

зали на прсте. Дејлајт показа четири даме и кеча, Мек Доналд четири пуба и кеча, а Кернс четири краља и једну седмицу. Кернс рашкри руке, обухвати читаву гомилу жетона и обвезница и привуче је себи. Видело се да су му притом дрхтале руке.

Дејлајт извуче кеча из својих карата, баца га крај Мек Доналдовог кеча и рече:

— То је оно што ме је читаво време подржавало, Мек. Знао сам да ме само четири краља могу тући и они су ме тукли.

— Шта си ти имао? — упита, веома заинтересован, обраћајући се Кембелу.

— Улаз у флеш отворен са обавезе стране — одличне карте да човек вуче даље.

— Како да не! Имао си изгледа на флеш или чак на флеш-ројал.

— На то сам и помишљао, — рече Кембел жалосно. — Стајао ме је шест хиљада долара пре но што сам одустао.

— Мени би било милије да си играо даље, — смејао се Дејлајт. — У том случају ја не бих купио четврту даму, нити бих сада био присиљен да презумам од Били Ровлинса уговор за превоз поште. Колики је добитак, Цек?

Кернс покуша да израчуна "пот", али је био превисше узбуђен. Дејлајт привуче гомилу к себи и поче сасвим мирно да сређује жетоне и обвезнице, присебно сабирајући поједине суме.

— Сто двадесет седам хиљада, — објави. — Сад можеш, Цек, све да распораш и да се вратиш кући.

Добитник се смејао и климао главом, али је изгледало да није у стању да проговори ни речи.

— Ја бих радо нешто попио, — рече Мек Доналд, — само ова кућа није више моје власништво.

— Како не би била, — одговори Кернс, овлаживши најпре језиком своје сухе усне.

— Твоје обвезнице вредеће дотле док ти то будеш желео. А што се тиче пића, то је моја брига.

— Свако нека каже шта жели, чујте сви — добитник плаћа!

Дејлајт то објави гласно, да га сви чују, и у исти мах се диже и узме Вирџинију испод руке. — Хајде да наставимо игру, играчи. Још је ноћ, а ујутру ме чека поштански уговор. Овамо, Ровлинс, ја потписујем уговор за превоз поште и у девет часова путујем за Солт Вотер — да знаш. Дођите сви! Где је музика?

III

Била је то Дејлајтова ноћ. Он је био средниште и вођа весеља, неуморан у забављању и управо зарадио обестан. Стигао је свуда и где год би се указао веселост је постајала све већа. Ниједна пустиловина коју би предложио није изгледала његовим пријатељима одвећ луда, и сви су га следили у свему, осим неколицине, који су се држали по страни и певали до изнемогаости. Али, ниједном не дође до свађе. На Јукону је било познато да када Бернинг Дејлајту дође његова ноћ онда не сме бити ни свађе ни препирке. У таквој су ноћи људи морали бити добре воље.

У почетку је долазило до свађе, и тек су онда људи упознали шта значи прави гнев и како се Бернинг Дејлајт уме да обрачуна с људима. У таквим ноћима људи су се морали смејати и бити весели или отићи кући. Дејлајт је био неуморан. Док се одмарао између две игре, исплатио је Кернсу двадесет хиљада у сувом злату и пренео је на њега сва своја права која је имао на Маусхајд. На сличан начин склопио је с Били Ровлинсом уговор о преузимању поште, а затим је почео да се спрема за одлазак. Наредно је једном момку да споља дозове Каму, његовог гонича паса. — Индијанца из племена Танавау, који је далеко одлучао од своје родне куће и ступио у службу белих освајача. Кама уђе у Тиволи, висок, мршав, мишићав, обучен у крзно, прави изабраник своје варварске расе. Никада га не збунише гости који су око њега жагорили, и он је, не обзирајући се на њих, примао Дејлајтове наредбе.

— Хм, рече Кама, бројећи наредбе на прсте. Узети писма од Ровлинса. Наговорити све на санке. Набавити храну за пут до Сол кека — треба ли много хране за псе? Мислиш ли се дуже задржавати у Селкеку?

— Много хране за псе, Кама.

— Хм. Доћи са санкама овде у 9 часова. Спремити шипеле за снег. Шатор не треба понети. Како би било понети мали шатор?

— Никакав шатор, одговори одлучно Дејлајт.

— Хм... јако хладно.

— Не смемо се преоптеретити, знаш. Имamo много поште, а и напруг се морамо вратити с много поште. Ти си снажан човек. Велика хладноћа, брзо путовање, јеси ли разумео?

— Јесам, све ће бити у реду, — промрмља Кама не баш одушевљено.

Он се окрете на петима својих индијанских шпела и изиђе из одаје, непомична лица, попут сфинге, не поздрављајући никога и никоме не отговарајући, не гледајући ни десно ни лево. Вирџинија позва Дејлајта у угао одаје.

— Слушај, Дејлајт, — рече му сасвим тихо, — ти си остао без игде ичега.

— Као црквени миш.

— Ја имам осам хиљада долара код Мек у *каси, — поче девојка, али је Дејлајт прекиде. Траке њене прегаче опет су се опасно биле приближиле и он поново постаде сличан неукроћеном жарепцу.

— То ми ништа не смета, — рече. — Го сам дошао на свет, го сад одлазим одавде, а откад сам овамо дошао провео сам већи део времена без игде ичега. Ходи да играмо, ево свирају валцер...

— Чуј ме, Дејлајт, — бунила се девојка. — Мени тај новац сада није потребан. Могу ти га позајмити да набавиш храну, — брзо допуну она реченицу, кад виде знаке опрезности који се указаше на његовом лицу.

— Нико не треба да ме снабдева, — одговори он хладно. — Ја се сам бринем за себе, а ако једанпут заглавим сам ћу бити крив. Врло сам ти захваљан. Ја ћу доћи до оног што ми је потребно вoзвeћи пошту тамо и назад.

— Дејлајт, — промрмља она нежно у знак протеста.

Једним наглим покретом, у коме се мешала срџба са захвалношћу, он је узне испод руке и одведе у салу за играње. И већ у истом тренутку окретали су се по мелодичној валцера, а она је размишљала о железном срцу човека који ју је носио на својим рукама.

У шест сати изјутра, зајарен од вискија а ипак потпуно присебан, он стаде за келне рај и поче свима редом да обара руку доле. Ово мерење снаге обављало се на тај начин што би двојица стали један наспрам другог тако да сваки наслони лакат десне руке на келнерај, па чврсто се држећи за руке, сваки настоји да потисне доле противнику руку. Прилазили су му један по један, али нико не успе да обори његову руку, чак му подлегаше и Олаф Хендерсон и Француз Луј упркос свом циновском расту. Кад они почеше да тврде да за то није довољно потребна снага колико вештина и да у свему томе одлучује само извезаност ручних мишића, он их позва да се огледају у нечем другом.

— Нујте ме сви! — узвикну. — Ја ћу учинити две ствари: најпре ћу намерити колико још има злата у мојој врећини, а затим ћу се кладити да ћу подићи са пода две вреће брашна више него један међу вама.

— О, где, хајде, учини то! — чу се гром ки глас Француза Луја који надјача све остале.

— Стој! — викне је Олаф Хендерсон. — Ја сматрам да сам исто тако добар као и ти, Луј. Примам половину опкладе.

Пошто измерише Дејлајтову врећину и утврдише да се у њој налази равно четири стотине долара, Луј и Олаф поделише опкладу. Из Мек Доналд дозлог стоваришта до вине вреће, од којих је свака садржавала педесет фунти брашна. Најпре остали окушаше из њима своју снагу. Они су се лежи на две столице, између којих су на поду лежале вреће с брашном, међусобно везане конопцима. Многи од њих успеше да на тај начин подигну четири до пет стотина фунти, неким чак пође за руком да дотерају и до шест стотина. После тога на посао се задеше два дана. Они почеше са сезам стотина. Француз Луј долазе затим још једну врећу и подиже са пода сезам стотина педесет фунти. Олаф такође то подиже, али су обојица узалудно покушавали да подигну осам стотина. Покушаше то неколико пута; крупне грешке зноја указаше им се на челу, а кости су им пуцаале од напрезања. Па ипак, једва им пође за руком да помакну терет, али не и да га дигну с пода.

— Вога ми, Дејлајт, овога си се пута сигурно пребацио у рачуну, — рече Француз Луј, усправљајући се на столицама и скочивши доле. — То би могао да учини само човек од челика. Још сто фунти, шта ти мислиш пријатељу? Ни десет фунти више.

Потом развезаше врећине, али кад хтедохе да ставе још две, умеша се Кернс.

— Долаже само једну врећу.

— Две! — почеше неки да вичу. — Кладил су се за две.

— Али они нису успели да подигну терет кад је додата последња врећа, — протестовао је Кернс. — Они су дигли свега седам стотина педесет.

— Напастајте се —

ЧУДА ДАЛЕКИХ ЗЕМАЉА

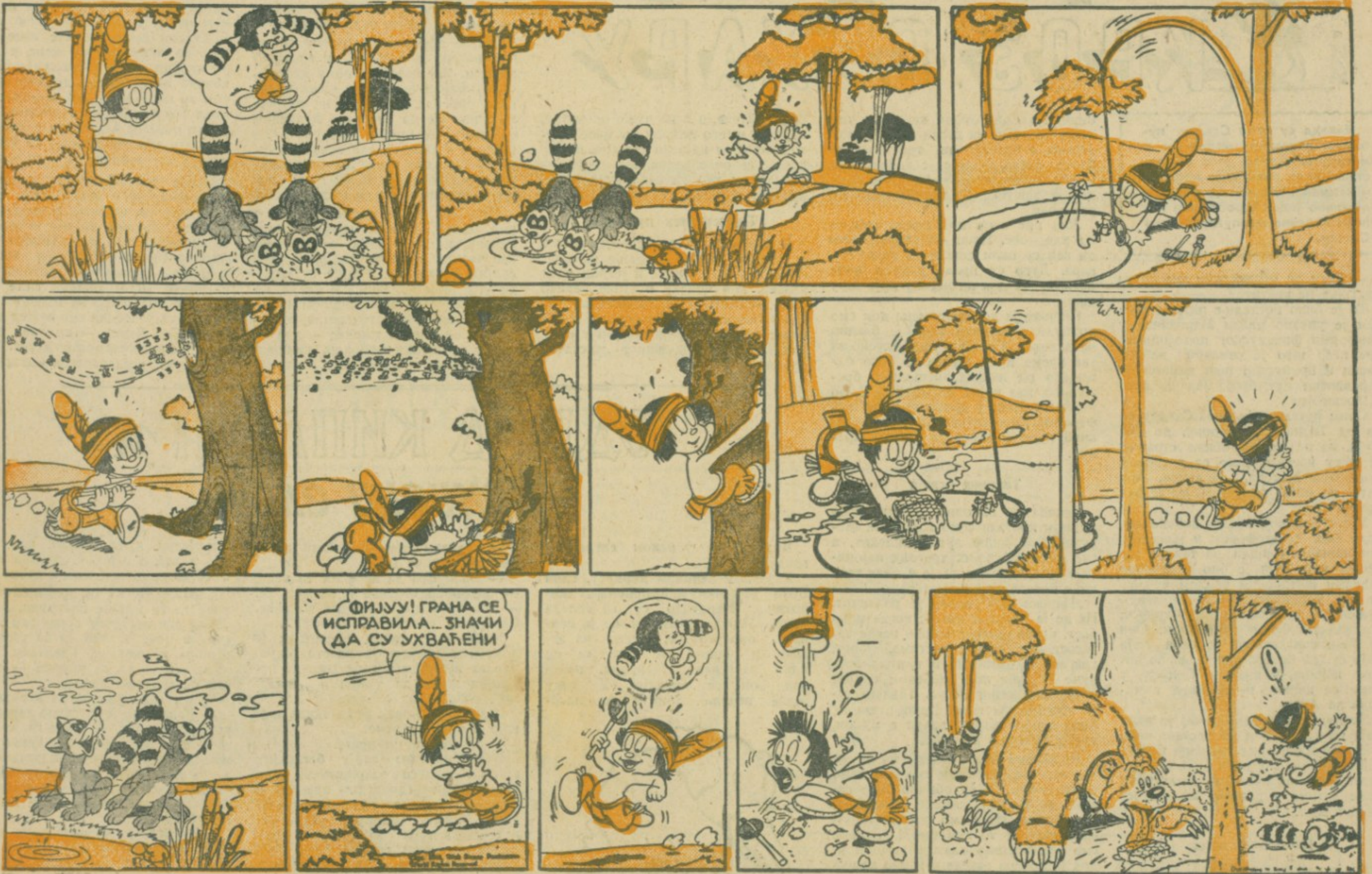
Ј А В А

<p>ИГРЕ СЕНКИ ВЕОМА СУ ПОПУЛАРНЕ. ПРИКЛОНИЦИ ИХ СТВАРА ПОМОЋУ ЛУТАКА; ОНИХ ПОКРЕЋЕ И ЈЕДНО ГОВОРИ УЛОГЕ</p>	<p>ЗЛАТНЕ РИВИЦЕ ЛОВЕ СЕ НА СЕВЕРНОЈ ОБАЛИ ОСТРВА</p>	<p>ПУТУЈУЋИ "РЕСТОРАНИ" ПРОДАЈУ СЕЉАЦИМА НАПИТАК ОД КАРАФИЛА И УКУСНА НАРОДНА ЈЕЛА...</p>	<p>МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ ОД БАМБУСОВЕ ТРСКЕ, ЛИЧИ НА ЦЕВИ ОРГУЛА. ТРСКЕ СУ РАЗЛИЧИТЕ ВЕЛИЧИНЕ И СВАКА ДАЈЕ ДРУГИ ЗВУК...</p>	<p>ОМИЉЕНО ЈАВАНСКО ЈЕЛО САСТОЈИ СЕ ОД ЧИТАВОГ БРДА КУВАНОГ ПИРИНЧА МЛАДЕ ПИЛЕТИНЕ, ЈАЈА, РИВЕ, ШИГЕРИЦЕ, КРАСТАВАЦА, КРОМПИРА. СВЕ ЈЕ ТО НАСЛАГАНО ЈЕДНО НА ДРУГО</p>	<p>У БОРОВОДУРУ, ЈЕДНОМ ОД НАЈВЕЋИХ ХРАМОВА НА СВЕТУ, ИМА 72 "ДОГОВАСА". У СВАКОМ ОД ЊИХ НАЛАЗИ СЕ ПО ЈЕДАН КИП БУДЕ</p>
<p>"ЈУНАЦИ" НЕМАЈУ БРАДЕ, А ЊИХОВИ "ЗИ" ПРОТИВНИЦИ ИМАЈУ ИСПУЧЕНО ЧЕЛО И ВЕШТАКЕ ЗУБЕ</p>	<p>ЈАВАНСКО СТАРИНСКО ОРУЖЈЕ "КРИС" И ДАНАС СЕ УПОТРЕБЉАВА</p>			<p>ЈАВАНСКЕ ИГРАЧИЦЕ УЧЕ ИГРАЊЕ ОД РАНОГ ДЕТИЊСТВА И ЗАТО МОГУ ДА ИЗВОДЕ ОВАКВЕ ФИГУРЕ</p>	<p>ЦИВЕТКА (МАЧКА) ИДЕ ПОНЕКАД ПО ТЕЛЕФОНСКИМ ЖИЦАМА И С ЊИХ СКАЧЕ НА КРОВОВЕ</p>

МАЛИ ХИЈАВАТА

И ЊЕГОВИ
ВЕЛИКИ
ЛОВОВИ

ПАС ПЛУТОН

У ПОТЕРИ ЗА ДИВЉАЧИ

КАМИОНОМ КРОЗ САХАРУ

Некада су кроз Сахару путовали каравани недељама и месецима. Данас, кроз ову пустињу води пут којим пролазе и камјони. Ево шта је видео и доживео један Европљанин који је недавно пропутовао кроз Сахару.

— Кога да обавестимо ако се из пустиње не вратите?

То је било последње питање које нам је упутио млади Мароканац у униформи француског подофицира, пре него што је откачио дебелу данац и пропустио наш камјон на каравански пут број један, зван „Царски пут“.

Овим путем, који кроз Сахару води од Тизинита, у Мароку, до Сен Луја, на атлантској обали, странци се могу кретати само са дозволом гувернера Марока. Међутим, њу ретко ко може да добије, јер је пут врло опасан.

У загушљивој, врелој кабини седели смо са шофером и његовим помоћником. Позади, на товару кинеског чаја који је био прекривен зеленим шаторским крилом чувала су два мароканска номада, закукућени у дебеле, плаве бурнусе, постављене белом тканином. Они су били сопственици товара чаја који су, да би избегли плаћање високе царине, купили у Тангеру, у коме се царине не плаћају, и возили за Атар.

За пустињске номаде чај је важнији од хлеба. Кад им нестане чаја, њих спонадне нека живчана болест и, падајући у све већи очај, они се, веде, пруже на песак, па непомично леже сатима и данима, жељно чекајући смрт.

Пустињска вода

Ко је попио само гутљај пустињске воде неће се томе чудити. Тек што смо је окусили, а већ нам се заувек згадила — толико је топла, бљугава; толико мутна и прљава. За време дугог пута кроз пустињу застајали смо чешће крај неких „извора“. Они су обично опкољени гомилама животињских костура. Површина воде увек је прекривена читавим слојем разне гамали која се подавила у жељи да утоли жеђ. Ни извори у ствари су доста дубоки бунари. Гледајући их, човек мора да се зашита како издржавају пустињске животиње кад је вода, уколико је има, за њих недоступна. Многе од њих вероватно се задовољавају јутаријом росом коју, срећом, доноси нагли пад температуре у току ноћи.

Услед тога наш камјон носио је доста воде; нешто у једном лименом бурету, а нешто у неколико овчијих мешина које су висиле напољу, с једне и с друге стране камјона, да би тако остала колико-толико свежа.

После свака два-три сата војње, камјон се заустављао да се мотор „одморни“ и да шоферов помоћник доспе воде у хладњак. Оваква „одмарна“ прегрејана машина трајала су пола сата-сат — како кад. За то време обично смо се склањали под камјон, бежећи од сунца које немилосрдно пече. Кад хладна ноћ рашкри над пустињом свој звездани плашт, путницима то дође као спасење.

Прву ноћ провели смо у Фум-ел-Хасану, који се сматра као најтоплије место на свету. Шофер и његов помоћник спавали су у ка-

бини, трговци-номади на својем товару, док смо ми легли крај врелог мотора у страху да три вуцене блузе, дебео бурнус с капуљачом и три ћебета неће моћи довољно да нас заштите од хладне пустињске ноћи.

Још пре зоре пробудили смо се од хладноће. Наши сапутници-номади већ су били сишли са свога товара. Дуго су прали руке и лице песком, све док на истоку није зару дило.

Прошло је доста времена док смо пробудили шофера који је баздио на алкохол. Он воду није окусио за све време пута. Сунце је брао одмишало од ниских, пешчаних брежуљака иза којих се малочас било појавило. Боча у државој руци шоферовој заклопотала је још неколико пута, а затим је камјон кренуо.

Техника осваја

Некада су се овим пустињским друмом кретали само каравани. Међутим, све више аутомобилских, а све мање кампињских трагова најочитије су сведочили да је и овде техника почела да осваја терен.

„Царски пут“ посве је различит. Негде је чврст и раван; негде домбаст, негде сувше мекан, негде таласаст. На неким местима, опет, трагови аутомобила и кампила потпуно се губе под дебелом слојем свеже нанесеног песка. Тада настаје трагање за њим. Неки путници брао налазе излаз, други с муким, трећи га никад не нађу.

Мада смо били понели хране за три недеље, углавном смо јели само свеже месо. То су обично биле газеле, ретко кад зечеви, јаребице или нојеве. Њих смо ловили успут, али какав је то лов био?! Зечева смо једноставно газили камјоном, док је лов на газеле већ био нешто тежи. Чим би шоферу пошло за руком да газелу, коју је изабрао, одвоји од осталих одмак би се надао у потеру за њом. Вратоломно јурећи, превалили бисмо десет или петнаест километара, све док животиња не би посустала. Тада је „ловчењ“ погодак био сигуран. Лов на која био је готово исти, само што није био без опасности, јер та велика пустињска птица уме да се изненадно створи испред камјона, и тада неизбежно долази до судара и оштећења хладњака и блатобрана. Месо газеле је розикасто, мекано, али доста једнолико. Од ноја се могу јести само батаци, али и то само у невољи.

Све пустињске животиње беже од човека — сем птица, због чије невероватне пштомости и сама пустиња добива понекад некако пштомичји изглед.

У пределима са нешто спржене вегетације сретали смо безброј једногрбних кампила, које су ко зна колико биле удаљене од шатора својих господара. Оне често по неколико недеља остају прелуштене саме себи. Свака има на врату или на салпима неко обележје по коме је њен сопственик може препознати. По трагу који остављају у песку, сваки номад може тачно да утврди да ли је животиња здрава, болесна, рањена, уморна, натоварена или не.

За време одмора често смо посматрали околину и налазили да песак чисто ври од живота. Стотине врста кукаца, хиљаде разних инсеката и паразита могло се наћи на зажареном песку. Ту је било и безброј гуштера. Наплазили смо на са-

вним малене, а и на дуже од метра, који су много личили на мале крокодиле. Ови највећи махом имају провидне очне капке, тако да се човеку чини као да отворених очију дремају на сунцу.

Претставник пустиње

У пустињи не прође ниједна ноћ а да се не чује завијање шакала. А кад се усто зачује и језиви смех хијена, ноћ човеку постане некако још хладнија. Ове животиње искључиво се хране стрвинама и као такве су веома корисне, јер у неку руку обављају дужност „чистача“ пустиње.

Било је то у неком енглеском граду.

У једном великом циркусу, слон Бозо је био најомнијенија животиња. Нарочито су га волела деца. Усред арене, играо је валцере, окретао се, легао на земљу и чинио све што се од њега захтевало. Међутим, изненада он се прозлио. У току једне недеље трипут је насп-

нуо на свог чувара. Уз то, љутито је фрктао на дечачке и девојчице и гађао их орасима. И ништа га није могло да умири. Најзад су власти саопштиле сопственику да се животиња мора убити, као опасна по околину.

У то време многи енглески градови нису имали друштва за заштиту животиња. И тако се нико није нашао да спречи директора циркуса да продаје карте људима који су хтели да присуствују убијању слона. Једне недеље у одређено време, маса света је испунила циркуски шатор. Читав одред људи са оружјем чекао је спремно. Бозо, у великом кавезу, шетао се нервозно у круг. С времена на време подизао је сурлу и спуштао је доле, као да је знао шта га ускоро очекује.

Крај кавеза стајао је директор циркуса у цилиндру и фракци. Већ је био спреман да да знак људима, кад се једна рука спустила на његово раме. Поред њега је стајао о-мален, пуначак човек. Имао је мале бркове, носио је наочари и шепир.

— Зар не желите да вам слон и даље живи? — упитао је тај човек директора.

— Не помаже ништа, — одговорио му је овај. — Он се прозлио. Ништа га више не може поправити.

— Пустите мене у кавез и ја ћу вам доказати да нисте у праву. Директор је сажаљиво погледао странца.

Прави претставник пустиње је међутим, газела. У неким крајевима Сахаре још их има много, нарочито тамо где није доспео аутомобил — њихов највећи непријатељ. Оне имају много сличности са сридаћем, само су им врхови рогова повијени један према другом, док су им груди и трбух бели као снег.

Газеле преко дана прелазе много километара у сталној потрази за храном. Њу налазе у оним пустињским крајевима које је киша макар само оросила. Јер, није ни потребно више па да велике површине одједном озелене и набујају. То користе газеле. А кад сунце расте-ра облаке, све што је озеленело поново пожути и човек опет ништа више не види до пустињу.

Путујући кроз пустињу сретали смо мање и веће групе Мароканска номада, који се и дан-дас чврсто држе навика и обичаја својих прадедова. Раније су живели углавном од пљачке и улене, од трговине робљем, хашишом и сољу. Сад живе од сточарства, од лова, а и од понеке пљачке — кад им се за то пружи повољна прилика. Своју стоку — козе, овце и камиле

— гоне с пашњака на пашњак. А они су често удаљени неколико стотина километара један од другог.

Марокански номади живе обично у већим групама, по неколико породица заједно. Њихови шатори ретко кад остану распети на једном месту дуже од неколико дана. Приликом сеобе камиле носе цело њихово покућанство, жене и децу. Мушкарци иду пешце, увек по неколико њих заједно, држећи се притом за мали прст. Марокански номади изванредно су љубазни. Веде да им осмејак не сизази с лица чак ни онда кад жртву коју су отплаћали живу закопавају у песак.

После деветодневног путовања кроз пустињу, у Атару смо се о-простили од шофера и њихових сапутника. Једним војним камјоном продужили смо пут. Пошто смо прешли преко стотина и хиљада пешчаних брежуљака готово исте величине, истог облика, исте боје и истог положаја, на измаку трећега дана угледали смо најзад светлости Сен Луиса — крајње тачке три хиљаде километара дугог „Царског пута“ који просеца Сахару.

РУДЈАРА КИПЛИНГ и ЦИРКУСКИ СЛОН

— За три минута бићете здобљени, — рече му.

— Знао сам да ћете ми то рећи, — одговори странац и насмеја се. — Зато сам донео уредно покриће. Сав ризик носим ја.

Када се директор уверио да је документ оверен од власти, окретао се публици и саопштио да незнацак жели да умири и „уразуми“ побеснелог слона.

Непознати човек брао скиде шепир и капут и рече:

— Отворите ми врата.

Бозо прекрете своју бескрајну шетњу, окрете закрвављене очи према малим гвозденим вратима и уздрхта када се она отворише. Мали човек, голорук, уђе у кавез и залупи за собом врата. Бозо пусти гневни крик. Али човек поче тихо да му говори. Кад чу ове његове речи, слон се умири. Напети гледаоци нису могли да разабери ниједну човекову реч, али је изгледало да га Бозо разуме.

И десило се чудо: огромни слон престале да дршће. Стајао је непомично, мирно, док му је човек и даље нешто говорио. Тад Бозо пу-

сти један крик, тужан, као дете кад плаче, а огромна његова глава поче да се њине лево и десно.

Странца му на то приђе ближе и поче да га милује по сурли. Затим обави његову дугу сурлу око свога паса и поче лагано да се шета са слоном по кавезу. Гледаоци нису више могли да се уздрже — пљесак се проломи ареном.

Човек затим изиђе из кавеза.

— Ваш Бозо је потпуно здрав, — рече директору, — само га је обузела туга за завичајем. Рекао сам му неколико речи на хиндустанском — то је индиски слон и са тим језиком је одрастао. Сад је опет миран! За дуже време неће му ништа бити.

Изгледало је да непознати човек није спазно руку коју му је директор пружио, а можда није ни желео да се рукује са човеком који је хтео да убије слона. Тек, он једноставно ницхезе у гомили.

Директор поново погледа у документ који му је странац дао, па у потпис на њему и тада му све постаде јасно.

На документу је стајао потпис Рудјарда Киплинга.

Из наше прошлости

ПОРЕЗ „ЖВАКАЛИЦА“

После више неуспешних покушаја да силом подјарме Црну Гору, Турци су почели да позивају поједине племенске главаре не би ли их подмишљањем и даровима приволели на послушност. Опомињући главаре да не верују турским обећањима, владика Петар I их у једној својој посланици потсећа на тешке дане робовања и сликовито описује зулуме које су Турци чинили над угњетеним лародом. „...И ето данас, каже он, не идете на турски хизмет, не дајете турскога харача, ни турскога пореза, ни поклона, ни турске глобе никакве, „не плаћате им жвакалице зашто су зубе смолени о вашем хлебу.“

Наиме, поред осталих намета које су Турци ударали на народ, тражили су да им се плаћа и „жвакалица“. Они би упали у неку кућу, тражили да им се да јело, а онда би домаћин морао

да им плати и за жвакалицу, то јест за труд што су жвакали његову храну.

ВЛАХО БУДМАНИ У ЕНГЛЕСКОЈ

Један енглески лист у броју од јануара 1890 године, донео је вест да је Србин Влахо Будмани, у дворани „Краљевског удружења британских уметника“, учествовао у извођењу Трија од Чајковског. Лист хвали Будманија и истиче да је његовом заслугом „концерт изведен много боље него обично“.

ДОБРОВОЉНА ЖЕНСКА ЗАДРУГА

У Великој Кикинди постојала је још 1890 године „Добровољна женска задруга“. Она је имала 78 редовних и 14 помажућих чланица, а вредност њеног имања била је процењена на 5839 форинти.

ПАЈА ПАТАК ИДЕ НА БАЛ У КОСТИМНИМА

Вештаче птичнице

ПРИЛИКОМ СЕОБЕ РОДЕ ОБИЉУ ЧЕТВРТИНУ ЗЕМЉИНЕ КУГЛЕ

Већ вековима људи познају штркљасту, белу птицу са црним крилима и дугим црвеним кљуном — роду. О њој постоје разне приче испривене још у давнинама, нарочито за малу децу, а и данас њен изглед служи као најсликовитије поређење при описивању високих и мршавих људи.

И стогодишњаци и деца знају да одласком рода одлази и лето. Али, мало је оних који знају и то куда роде одлазе кад на крају лета напусте своја гнезда на крововима и димњацима насеља у читавој Средњој и Северној Европи.

Сеоба рода

Услед тога што се роде могу наћи не само у овим крајевима Европе, већ и у Северној Африци, многи верују да се у тим топлим крајевима налази зимско пребивалиште „европских“ рода. Овакв заључак је погрешан, јер преко зиме нема ни у Северној Африци ни у Европи ниједне роде. Ова дугонога птица напушта североафричке пределе истовремено кад и њене европске сестре клеће „довиђења“ својим гнездима, остављајући пределе Северне и Средње Европе.

Требао је, разуме се, много испитивања да би се сазнало куда роде с јесени одлећу, како путују и где проводе зиму.

Данас је ово сасвим познато, захваљујући истраживањима орнитолога — људи који се баве изучавањем птица. Они су обележавањем рода — стављањем прстена или карике око ногу њихових младунаца — дошли до података о сдоби и путовању ових птица. Захваљујући томе, сада се зна да европске роде проводе зиму крај великих афричких језера, или на крајњем делу Африке, на Рту Добре Наде.

Прве две станице за обележавање рода прстеновима установљене су — у оквиру проучавања птица-селица — после Првог светског рата у Немачкој: једна у Роситену, у Источној Пруској, а друга на острву Хелголанду, у Северном Мору. У току прве године, након првог обележавања рода, прстенови који су стављени родима на ноге у Роситену и на Хелголанду, враћени су овим станицама, пошто су били нађени на мртвим родима у Јужној Африци, дакле преко 10.000 километара далеко од гнезда у коме су се обележене птице излегле. Та чињеница изгледала је у почетку невероватна, али су убрзо стигле и потврде. Наиме, нађени су прстенови у Белгском Конгу, у околини Танганјике, у Ролезији, дакле сви у Јужној Африци.

Захваљујући северним народима који су младе роде у гнездима обележавали прстеновима, — а то је трајало више од тридесет година, — сада су сасвим тачно утврђени и путевни којима роде иду кад ујесен крену из Европе.

Кад отпочне сеоба, јага рода из Северне Европе повећавају се успут стално придошлицама из земаља кроз које пролазе. Тако на Босфор стижу у великим ја-

тима, прошаши дотле, уколико долазе из северних крајева Европе, пут дуг преко 2.000 километара. Прелазећи овај пут, роде прелећу веома високе планине као што су Карпати, Трансилвански Алпи и Балкан.

По доласку на Босфор, роде би морале, ако би хтеле да одрже правац — отприлике север-југ, — да прелете један део мора. Међутим, бојећи се дугог путовања изнад морских таласа (као већина птица-селица, уосталом), оне радије путују дугим и заобилазним путем изнад копна. Овај заобилазни пут води преко Мале Азије, те се зато сваке године на почетку јесени може приметити како огромна јага рода прелећу преко Сирије, Либана, Израела. Дошавши у Африку, роде траже своја зимска пребивалишта дуж реке Нила, или се, привремено, настањују по свим крајевима овог континента, па чак и у његовим најјужнијим пределима.

Овај „источни“ пут користе роде које одлазе у топлије пределе на земаља Северне, Источне и Средње Европе. А њих има, према једном пребројавању које је 1934 године извршила орнитолошка станица у Роситену — око 170.000. „Западне“ роде, то јест оне које се настањују у Француској, Белгији, Холандији, Западној Немачкој и Швајцарској, — а њих има неупоредиво мање — око 4.000 путују „западним“ путем. Долином Роне, обалама Средоземног Мора, преко Гибралтара и северозападне Африке, оне стижу у област великих афричких језера.

Лет преко Сахаре

Међутим, ваља знати да има рода које проводе лето у Северној Африци и које се ни по чему не разликују од оних у Европи. Све „афричке“ роде којих има доста (према пребројањем гнезда, у Алжиру их има близу 6.000, а у Мароку око 24.000), пошто се у својим јесеним путовањима не користе ниједним од ових путева којима иду „европске“ роде, ставиле су орнитологе пред особит задатак. Ту загонетку решили су Французи. Они су — опет помоћу обележавања — утврдили да ове роде и у одласку за Јужну Африку и у повратку — путују преко Сахаре. Као и „европске“ роде, и њих чекају два пута. Наиме, оне иду или „северним“ путем — преко Туниса и Алжира, или „западним“ — преко Марока и Орана. Прелазак рода преко Сахаре може се по танко испитивању за време пролетне сеобе. Како је утврђено, у то време роде путују дању, прелећајући кратка растојања, као да се не журе да стигну куд су наумиле. Успут се веома радо задржавају на обалама пустинских река, чије су воде у то доба године пуне гмизаваца и мекушница којима се роде хране. С јесени, међутим, воде у Сахари нема, те зато роде тала путују ноћу, како би што пре стигле до афричких језера.

Тако роде које се с пролећа настањују на крововима неког нашег села крај Саве, или на кро-

вовима кућа у Елзасу, у Данској или на димњацима у Мароку, прелазе пут који је понекад дужи од 10.000 километара. Многи људи, видећи их како с пролећа поправљају гнезда, питају се да ли су то баш оне које су у њима лани извеле младе. И то је сада познато захваљујући прстеновима са натписом. На основу огледа орнитолошке станице у Роситену — од стотине рода које су подвргнуте испитивању, тридесет девет њих се настанило у истом гнезду по други пут, двадесет шест по трећи пут, двадесет четири по четврти пут и једанаест по пети пут. Другим речима, роде су верне своје родном гнезду и није им нимало тешко да пронађу димњаке или кровове свог села, нако су на пут кренуле негде са језера Танганјике.

Сем тога, запажено је да мужјаци и женке не иду у жарке крајеве заједно. Мужјаци стижу два три дана пре женки и одмах по-

чињу да поправљају гнезда. Доласак женке објављује мужјак ставиошницама села (а то чини без сумње од радости) бучним ударањем кљуна о реп — клепетањем, чим на видлику спази очекивано јато.

Живот рода

Кад се одморе, обоје се бацају на поправку и преправку старог гнезда, или на прављење новог. Ово гнездо, обично рпа грања, често набациног у неред, веома је чврсто. При врху благо издубљено, оно је украшено чудном мешавином перја, траве, крпа, па и хартије. Нова гнезда немају више од деvedесет сантиметара у пречнику, док у висину иду тридесет до четрдесет. Али, како се сваки пут поправљају и дотерују, она расту из године у годину, тако да достигну метар и по у пречнику, два метра у висину и знатну тежину — до 50 килограма.

Женка снесе три-четири јајета, ретко пет, дугих око осам сантиметара. Женка лежи на јајима. Кад она изиђе из гнезда да потражи храну, мужјак заузме њено место у гнезду. После тридесет три дана појављује се први птћ.

Роде као родитељи

Роде никад не остављају своје младе саме у гнезду. Ако је сунце јако, родитељи рашире своја

ско гнездо, али се с времена на време опет враћају на кратак одмор и исхрану код родитеља.

У Европи водоземци и инсекти чине основну храну рода. Ове птице су веома прождрљиве. У желуцу рода нађено је око 700 гусеница и око 60 гундеља. Роде, међутим, једу такође и мишеве, змије и гуштере. У Северној Африци прождиру, поред осталог, и огромне количине скакаваца. Кад је утврђено да радо једу и скакавце, претставници Међународног института за заштиту природе веома су се забринули. Наиме, кад је била донета одлука да се скакавци у Северној Африци униште тровањем, јавила се бојазан да се не отрују и роде. Међутим, показало се да роде, пре свега, не једу мртве скакавце и, затим, ако и прогутају скакавца отровног арсеником, оне га избаце, као и све друго што им не прија, са необичном лакоћом.

Вољена птица

Услед свега тога, роде су вољене птице у свим крајевима света. Једног америчког војника хтеле је маса да личиује зато што је у Елзасу пуцао на једну од њих. Због те опште љубави према овој птици, расте и неспокојство због њеног проређивања. У Француској, у Елзасу, оне су све ређе. Град Страсбург, на пример, имао је 1870 године педесет до шездесет гнезда; данас нема ниједног. По мишљењу стручњака, узрок овоме су убиствене електричне линије високог напона. Сем тога, прошли рат је такође био један од узрока што роде постепено ишчезавају. Исто тако, и у другим европским земаљама њих је из године у годину све мање.

Шта треба учинити за роде

Шта треба учинити да се ова широм света вољена птица поново врати у крајеве које је напустила? Стручњаци сматрају да им, пре свега, треба припремати вештачка гнезда. Вештачка гнезда граде се на неком округлом дрвеном ослонцу — на пример на точку од кола, који се постави на кров или на димњак. Он се покрије грањем, бусењем и травом. Тако припремљено гнездо долашће се родима. Само, гнездо не треба да буде одвећ удаљено од бара и река у којима роде налазе храну.

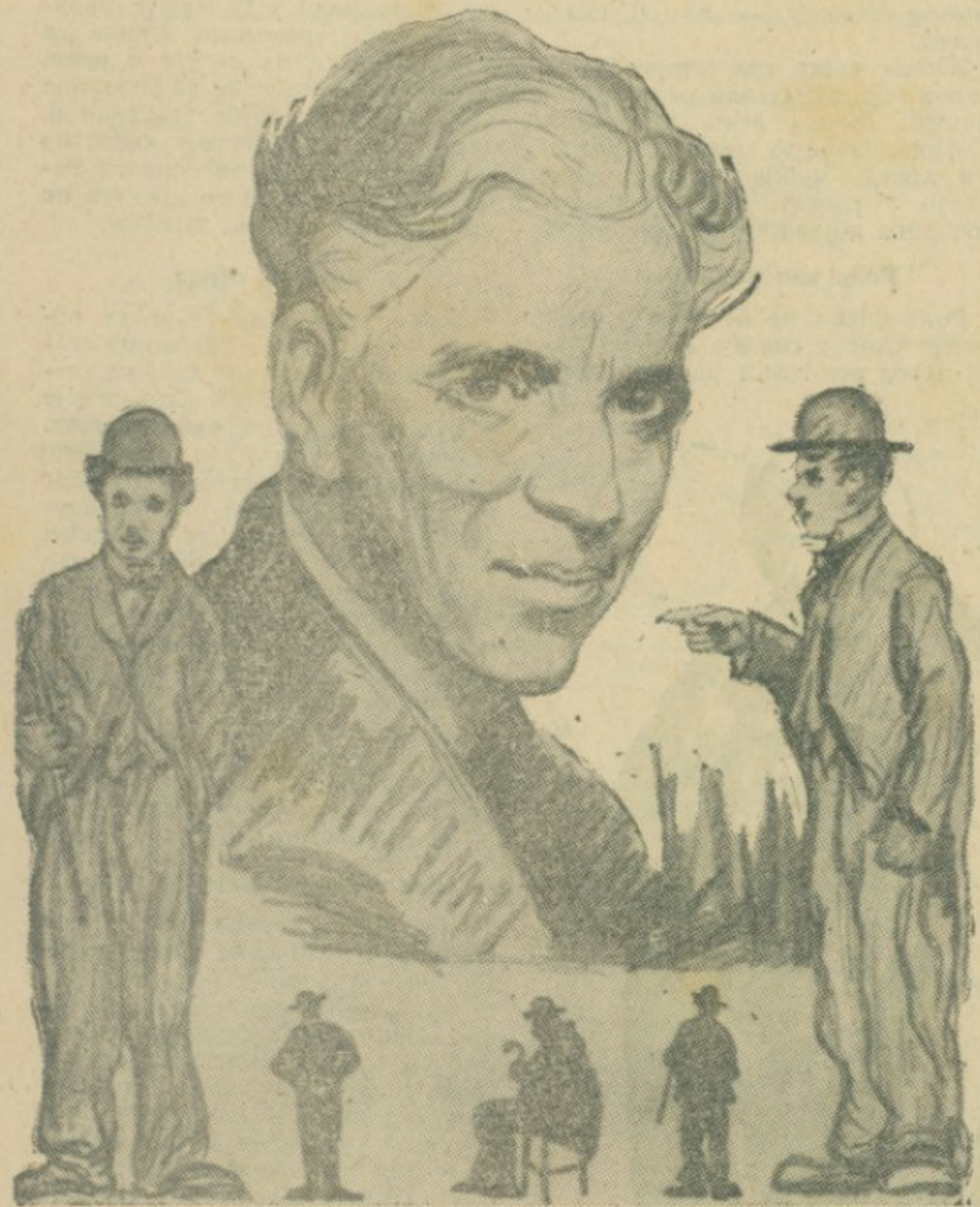
Био је људи који су покушавали да ове птице преместе у пределе у којима су некад живеле. Први такви покушаји у Јужној Немачкој, међутим, нису успели. Пет стотина рода које су пресељене у вештачка гнезда, нако су биле брикљиво храњене, показале су најгору незахвалност: ниједна није дошла идуће године. Напротив овоме, огледи који су извршени на подручју око станице за обележавање и испитивање рода у Роситену били су охрабрујући. Роде су се одомаћиле у том крају и идуће године опет су дошле на своја гнезда. Слични подухвати предузимају се сада и у другим земаљама — у Француској и Швајцарској, на пример — све у циљу да се на кровове кућа ових земаља поново доведу ове велике птице „које доносе срећу“.

У земаљама где су роде боравиле, а у којима их сада више нема, сви истински пријатељи природе лају се у бригу. Они сматрају да ове велике крилате путнице, које сваке године прелазе преко 10.000 километара да поново, на радост и деце и одраслих, дођу на своја стара гнезда, заслужују да људи уложу мало труда не би ли им боравак и живот учинили што угоднијим.

ОД ИГРАЧА У КЛОМПАМА

до Велике
Филмске сиварада

Чарли Чаплин, једно од највећих имена светске кинематографије, човек који претставља такорећи њену живу историју, имао је младост испуњену тешком борбом за опстанак. Од свог најранијег детињства он је тежио да упозна пут до уметности, да би га, са својих двадесет пет година, пронашао и освојио — на филму...

Чарлс Спенсер Чаплин рођен је 16 априла 1889 године у Енглеској, у Брикстону крај Лондона. Имао је свега пет година кад му је отац, доста цењен певач, умро, оставивши својој жени бригу око издржавања деце: Чарлија и његовог старијег брата Сиднеја. Али, тешкоће су биле искуше велике. Напоран рад у позоришту, где је играла пантомиму, и друге животне недаће порушиле су њено ионако слабо здравље. Пала је у постељу и мала породица упознала је дуге месеце гладовања. За време болести мајка је покушавала да шивећи и везом заради новац бар за неопходне потребе, а Чарли и његов брат трчкарали су по цео дан нудећи производе њених руку по малим дућанима Вестенда. Она је научила и своју децу да шиву, али, и овако удружени у послу, који је почињао зором и трајао до дубоко у ноћ, зарађивали су свега неколико шилинга. А с тим се није могло живети.

На позорници

У својој седмој години Чаплин је привукао на себе пажњу директора једне чувене трупе играча у клопма. Он постаје његов ученик и мезимче трупе. Многе дане и недеље проводи у тешком и мучном вежбању. Али малишан је знао да ће свржим радом најбоље помоћи болесну мајку и брата, па се башо с таквим жаром на учење, да је убрзо савладао вештину игре у клопма. Тада му је чувени импресарио Саутсбери поверио улогу Би лија у позоришном комаду „Шерлок Холмс“.

Тако је мали Чарли доспео на позорницу и почео тешку каријеру уметника.

Отада је Чаплин променио више позоришних трупа и упознао радости успеха, али и многа горка разо чарања. Као седамнаестогодишњи младић он игра улогу лекара у једном скечу за омладину, где је нарочито дошао до изражаја његов изванредни смисао за комичку. Постаје затим члан трупе Фреда Карноа у којој је, поред многих других, играо и антипатичну улогу у комаду „Футбалска утакмица“. Заједно с трупом одлази на турнеју по Америци, где у чувеном комаду „Једна ноћ у енглеском мјузикхолу“ тумачи улогу центмена

и билато је пропраћа пантомимом. Затим се у два маха враћа у Енглеску и, баш кад се спремао да поново крене за Америку, 1913 године, добија писмо од директора и власника филмске компаније Кистон, с молбом да дође у њихов биро. Чаплин се одазвао позиву и не слутећи да ће то бити прекретница у његовој уметничкој каријери. Ту је потписао уговор који му је обезбеђивао неколико стотина долара недељне зараде и отварао врата у царство филма.

Први успеси

Одмах по доласку у Кистонов студио у Лос Анђелосу, Чаплин је био претстављен великом редитељу немог филма Мак Сенету, генералном директору компаније, који је у то време пренио на филмско платно чудне доживљаје Фатија, Мабела, Амброаза и других комичара.

Чим су се упознали Сенет му је дао задатак да сам изабере себи комични костим. Оно што је Чаплин нашао у магацину многима се није допало. Био је то један стари реденгот, цилиндр и уске панталоне припијене уз тело. У таквом оделу, са изношеним цокулама на ногама и са бричница на уснама појавио се Чаплин међу осталим уметницима Кистонове компаније. Тај костим није се никоме свидео: то је оцењено као потпуни неуспех!

Читава недеља дана Мак Сенет је проклињао судбину која му је послала таквог одрпанка.

— Где су вам комичне гримасе? — викао је. — Филмска публика се не засмејава на исти начин као у позоришту. Ми се служимо ударцима штапом, муњевитом комедијом.

Чаплин је на то изјавио да њега нико не разуме, да је његов хумор по својој суштини енглески. На то су му предложили да потражи неку фолклорну групу, а они ће му врло радо исплатити извесну суму као отпремнину, само да се изгуби из студија. Али он остаје упоран. Имао је уговор и није хтео да иде. Чак је, на опште запрепаћење предложио да он сам и по свом укусу прави своје филмове. Тако понашање било је дотле непознато у компанији Кистон. Ипак, Чаплин је ствар решно у своју корист, и то је био почетак његовог успеха. Истовремено, то је био и почетак процвата „Кистон филма“.

Чаплинов костим

Неколико дана посветио је Чаплин прављењу сценарија за свој будући филм, а затим је поново отишао у магацин да мало преузме свој костим. Узео је један ста-

ри полуцилиндар, црна сако, а од Фатија је позајмио једне старе панталоне и подеране ципеле с којих је скинуо штикле. Искривљен штап и познати брични употпунили су његов изглед. Такав, Чарли Чаплин брзо постаје омиљен у свим крајевима света.

За годину дана, док је уговором био везан за компанију Кистон, Чаплин је постао славан. А тада су га засули понудама са свих страна. Он ступа у преговоре са Есанејем и, уз плату од преко хиљаду долара недељно, ствара у Чикагу филм „Чарли као шерг“, а у Есанејевом студију у Нилсу, у околини Сан Франциска, снима филмове „Чарли се жени“, „Чарли боксер“ и „Чарли провалиник“. После тога он кида са филмским компанијама. Са неколицином уметника одлази у Лос Анђелос где ради самостално.

Пут до славе био му је отворен.

Чаплин је „дроговорио“

Иако је изгледало да је врхунац уметничке славе постигао у доба процвата немог филма и да ће се у његовом упорном, дугогодишњем ћутању и отпору према „тону“ угасити његова уметничка каријера, Чаплин је најзад проговорио на филму и поново заблестао у још већој слави. Велике успехе пожео је својим новим, звучним филмовима „Светлости веллеграда“, „Циркус“, „Модерна времена“, „Диктатор“ и „Господин Верду“, али није пустио да падну у заборав ни његови стари, неми филмови. Осне жени и обогаћени звуком, они су опет окупуљали милионе гледалаца по биоскопским дворанама.

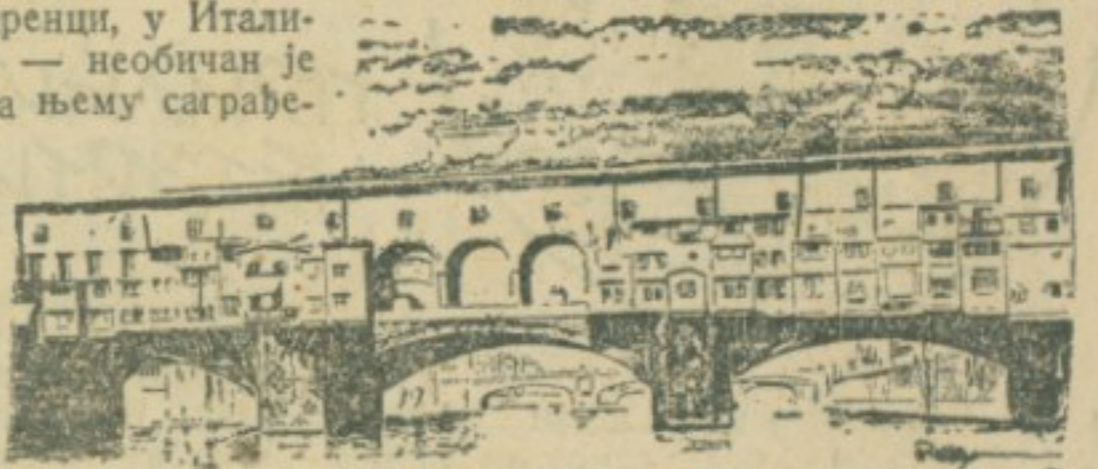
Сада, у свом студију у Холивуду Чаплин снима свој најновији филм за који тврди да ће бити „последњи“. У њему Чаплин игра једног старог клоуна који је на крају каријере. Некада славан, клоун увиђа да га је време превазнило, да више није у стању да засмеје публику. Кажу да је Чаплин имао намеру да овим филмом симболично претстави своју животну каријеру. Али нико не верује ни да му је ово последњи филм нити да је време превазнило уметника какав је Чарли Чаплин.

Такав је био животни и уметнички пут великог филмског ствараоца, уметника који нас је готово сваком својом ведром сценом помало и растурио, али и много пута у тузи орасположио и развеселио, уметника кроз чије свако дело проваја један основни мотив — љубав према човеку.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

МОСТ ЗЛАТАРА

Један мост у Фиренци, у Италији — Понте Векио — необичан је због тога што су на њему саграђене станбене зграде. У тим зградама налази се и педесет златарских радњи. Понте Векио добио је по тим радњама и своје друго име: мост златара.

ЈЕВИНО ПУТОВАЊЕ

Неки Џон Вајт кренуо је 12 јула 1933 године из Њујорка за Буенос Аирес, у Аргентини, с намером да тај пут превали са осам долара у цепу и америчким пасошем. У томе је успео. Стигао је у Буенос Аирес после годину и 353 дана, преваливши укупно 23.000 миља. Око 16.000 миља је прешао пешине, а остали део пута аутомобилом, теретним возовима и разним другим превозним средствима, па чак и вољујским колима. Најтеже му је било док је путовао преко високих планина, кроз пустињу и цунглу.

НЕУСПЕЛА ОТМИЦА

Италијанска војвођиња Ђулија Гонзага Колона, која је живела у XVI веку, била је толико лепа да је турски султан Сулејман Величанствени упутио у Италију читаву своју флоту од 1000 галија да је отме. Султанова флота пристала је ноћу и Турци су се искрцали и

упитали за пут до војвођињиног дворца једног њеног коњушара. Овај је, међутим, наслутио опасност и благовремено обавестио своју господарицу о доласку Турака, тако да је она успела да побегне.

ПИСМО КОЈЕ ЈЕ СТИГЛО ПОСЛЕ ДЕВЕДЕСЕТ ГОДИНА

Писмо упућено некој Е. А. Фитцџералд у Дрездену, у америчкој држави Тенеси, стигло је на означену адресу после деведесет година. Када је требало да буде уручено, утврђено је да су и пошиљалац и прималац давно умрли.

СЛЕПИ СТЕНОГРАФ

У својој шестој години Лаура Грегори из Ричмонда, у Вирџинији, изгубила је вид. Па ипак, она се касније није одрекла рада: научила је и усавршила стенографију тако да је већ као млада девојка могла да се такмичи са најбољим стенографима. Када је добила запослење, написала је 119 пословних писама, која су јој диктирали 29 разних људи, — без иједне грешке. Захваљујући јакој вољи и способностима, она је успела да савлада своју недаћу и постане изврстан стенограф.

„ИЗВОР МАСТИЛА“

Таинах, летовалиште у близини Шварцвалда, у Немачкој, познато је по изворима минералне воде. Један од тих извора, Тингенквел, што значи извор мастила, назван је тако због тога што је његова вода црне боје и потсећа на мастило.

СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

Олимпијска села

Иако замисао о грађењу олимпијског села припада још организаторима древних хеленских игара, који су такмичаре, на краће или дуже време пре почетка олимпијаде, издвајали и вежбаали на скровитим местима, ипак се приређивачи првих девет олимпијада новог доба нису користили овим хеленским узором. Тек су Американци за Десету олимпијаду у Лос Анђелосу 1932 године, да би спасли такмичаре од узнемиравања одушевљених, али често и досадних пријатеља и симпатизера, изградиле олимпијско село у коме су све зграде биле мале дрвене кућице.

Једина замерка која је учињена овоме селу била је то што је било прилично удаљено од олимпијског стадиона, те су такмичари губили доста времена и замарали се при одласку до стадиона и повратку са такмичења.

По угледу на калифорниско олимпијско село, Немци су у Леберу, крај Берлина, подигли олимпијско село 1936 године за Једанаесту олимпијаду. Међутим, они се нису користили искуством Американаца, те су ово своје село подигли петнаест километара далеко од стадиона и Берлина. Немачко олимпијско село веће је од калифорниског и грађено је на чврстим зиданим темељима и од цигала. У њему је било и већих и мањих зграда. На неколико месеци пре олимпијаде, Немци су представили читаву шуму одраслог и одабраног дрвећа дуж стаза и око кућа олимпијског села.

Године 1940 требало је да се одржи Дванаеста олимпијада у Токију. Због рата који је већ неколико година водно, с Кином, Јапан је отказвао олимпијаду, али је већ био почео да гради олимпијско село. Требало је да то буде село у јапанском стилу, али са европским комфором. У малим дрвеним кућицама становала би по четири

такмичара. Јапанци су тада спремали још једну новину: почели су да граде посебно олимпијско село за такмичарке у близини олимпијског села за мушкарце.

Пошто је Јапан отказао, Међународни Олимпијски одбор поверио је Финцима приређивање Дванаесте олимпијаде. Међутим, и Финци су због рата у Европи били принуђени да откажу, па је Дванаеста олимпијада одржана тек по завршетку Другог светског рата у Лондону. Али, и Финци су већ били почели да граде олимпијско село. Уствари, то не би било село, већ читав град, јер је у Хелсинкију знатно хладније него у Лос

Анђелосу, па је и село морало бити саграђено од чврстог материјала и са свим удобностима у одјама.

Ово село Финци нису могли да заврше 1940 године због рата. За овогодишњу Тринаесту олимпијаду они су углавном остали при свом старом плану и њихово олимпијско село ускоро ће бити завршено. После Олимпијаде, у селу ће се настанити грађани Хелсинкија.

За смештај такмичара за време Дванаесте олимпијаде која је одржана у Лондону 1948 године, Енглези су преправили ратни логор америчких авијатичара Вест Брегтон, који је био свега пола ста вожње удаљен од олимпијског стадиона. Тако су Енглези без великих издатака омогућили врло удобан боравак олимпијским такмичарима.

СПОРТСКЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Међународни Олимпијски одбор одлучио је и, уз помоћ грчке владе, спровео своју одлуку да се срце Пјера де Кубертена, оснивача модерних олимпијских игара, сахрани у селу Олимпији, на тлу на коме су се одржавале древне хеленске олимпијске игре. Свечаност је обављена 1938 године у селу Олимпији, у Грчкој. Присуствовали су скоро сви чланови Међународног олимпијског одбора, представници грчке владе и мноштво народа. На тај начин одата је пошта оснивачу модерних олимпијских игара, које претстављају симбол међународне слоге и разумевања.

Паво Нурми, кога још увек сматрају за највећег трчака свих времена, имао је десет година кад је претрчао 1500 метара за пет минута и две секунде. Овај резултат изазвао је велико изненађење код атлетских стручњака и свима је било јасно да се у малом Нурмију крије велики таленат за трчање. У

то време светски рекорд на 1500 м износио је 4:06,0.

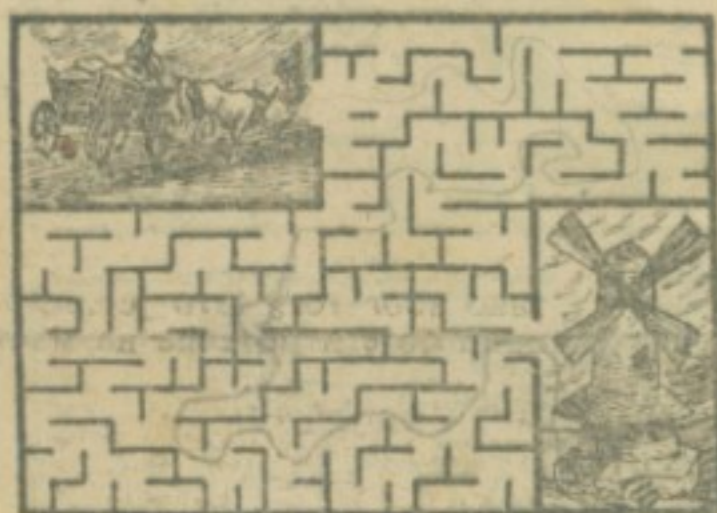
Девисов пехар, највеће тениско такмичење у коме сваке године учествује велики број држава, оснивао је Двајт Девис, амерички политичар. Он је пехар поконио 1900 године, још док је био студент, као награду за сусрет САД—Енглеска. Доцније се такмичење проширило док се није развило до данашњих размера. Последњи победник је Аустралија.

Поло, игра с лоптом, веома је омиљен у неким државама. Играчи су извежбани јахачи који за време утакмице јашу на коњима најбоље расе и настоје да малу лопту убаци у гол. Игра је веома стара; потиче још из средњег века. У Персији је била позната под именом „чауган“, а из Персије је пренета у Туркестан, Тибет и Кину. У Европу поло су донели Енглези, а затим се ова игра раширила у Јужној и Северној Америци.

ОВОГ МИНУТА -СВАКОГ МИНУТА

- Преко 1.500 килограма ораха даје Аргентина сваког минута.
- Сваких шездесет секунди у свету се произведе пет стотина килограма оловне руде.
- Сваког минута у години добива се пет бурати уља од китова уловљених у јужним поларним пределима.
- Научници сматрају да сваког минута у години негде на свету проради неки вулкан.
- Најживљивијим улицама Лондона прође сваког минута 1020 возила.
- За један минут инсекти упропасте на свету усеве у вредности од шест хиљада долара.
- Три хиљаде и пет стотина лица превозе подземне и надземне железнице у Њујорку у једном минуту.
- За један минут на земљиној кугли произведе се 70 тона соли.
- За један минут радио-таласи који круже Земљом пређу 18 милијарди метара.
- Три главне ваздушне линије у Америци доносе приход од 50 долара сваког минута.
- 900 метара филма утроши се сваког минута.
- Сваког минута Французи спусте 500 писама у поштанске сандучиће.
- Река Јордан излива у Мртво Море сваког минута 80 килограма калијум-хлорида, који је неопходан фабрикама вештачког ђубрива и ратној индустрији.
- За један минут свет произведе преко 500 килограма маслиновог уља.
- Државне и приватне медицинске установе и лекари у Америци троше сваког минута по 12 долара за хируршке инструменте.

ЛАВИРИНТ

Којим путем треба да прођу ова кола са брашном — да би стигла до млина?

Да ли знате?

ОТКУДА АСПИРИНУ ЛЕКОВИТОСТ

Аспирин је лек који најчешће употребљавамо. Њиме лечимо главобољу, грип, назеб и друге болести. Али, мало ко зна да се он састоји од две киселине: салицилне и салицилне. Салицилна киселина добива се из врбове коре и лишћа.

Истина, аспирина нема у природи. Он је чист фабрички производ. Прави се на тај начин што се под одређеним условима споје салицилна и салицилна киселина. Ни салицилна ни салицилна киселина не могу се саме употребити као лек, али хемиским путем спојене, оне делују лековито. Салицилна киселина помешана са салициланом, уништава бактерије које изазивају болест.

КРЗНО КОЈЕ ВРЕДИ ЗЛАТА КОЛИКО ЈЕ ТЕШКО

На Алеутским Острвима, која се протежу од Сибира до Аљаске, у своје време живеле су морске видре у великим колонијама. У прошлом веку руски и амерички ловци немилосрдно су их сатрали. Кад су 1867 године САД купиле од Русије Аљаску ове животиње биле су готово истребљене, услед тога што је крзно видре вредело онолико злата колико је било тешко.

Године 1910 до нас дошло је забављање, па је чак и лице које би купило, односно понудило на продају видрино крзно узимано на одговорност. Захваљујући овим мерама број видри на Алеутским Острвима до данас се повећао на око 8.000.

НАЈБРЖИ БРОД НА СВЕТУ

У једном америчком бродоградилштву довршава се највећи брод који је до сада изграђен у САД, од 51.500 тона. Брод је за неколико хиљада тона лакши од предатних немачких бродова: „Бремен“ и „Европа“, и за више од 30.000 тона лакши од француске „Нормандије“.

односно енглеских бродова „Квин Мери“ и „Квин Елизабет“. Међутим, његова брзина треба да буде до данас највећа за путничке бродове — око 56 километара на час.

Брод је изграђен од челика и алуминијума. Преко милион алуминијумских и више од 250.000 челичних закивака било је потребно да се споји 193.000 саставних делова.

Ради заштите од пожара, брод је обојен бојом која не гори чак ни на температури од 1000° Ц. А како на броду нема дрвених делова, он је практично несагорив.

НАРКОЗА БЕЗ ЕТРА

Прошле године извршене су прве две операције над болесницима који су успавани племенитим гасом ксеноном. Употреба гаса је смеша од 80% ксенона и 20% ксеонолика. После три минута болесници су већ спавали. После десет минута наркоза је била потпуна и операција је текла нормално.

Пет минута после завршетка операције пацијенти су се пробудили и осећали се сасвим добро. Није разјашњено на који начин племенити гасови делују успављујуће на човека.

РАДАР КОЈИ БИРА

У САД изграђује се радарски уређај који ће проналазити само авионе, док ће остатак неосетљив за све друге, покретне и непокретне, предмете. Тиме ће се избећи многе досаднашње сметње, као што је на пример замагљивање радарског екрана бачањем станполских трака из авиона.

ПОДМОРСКА ТЕЛЕВИЗИЈА

Телевизијске камере за подморска снимања успешно замењују рониоце при испитивању потонутих бродова и морског дна. Камера је далеко погоднија од рониоца, јер може да ради под усло-

вима који су за људе неподношљиви, а може и да се спусти много дубље и да остане под водом неограничено време.

ПРЕТЕРАНА УПОТРЕБА ВИТАМИНА

У последње време уобичајено је да се деци дају веће количине витамина, како би што више ојачала.

Међутим, то није увек без опасности. Нарочито је витамин „Д“ изазвао већи број поремећаја у организму. Исто тако, било је и неколико случајева хипервитаминозе „А“, која је понекад била врло штетна по организам, а по тврђењима неких енглеских лекара чак и убитачна. Витамине треба узимати, као и лекове, само по упутству лекара, нарочито витамине у ампулама. Воћни сокови и зелено поврће богати су витаминима, није опасно и боље се прилагођава организму и укусу.

Зато, деци треба давати што више воћа и поврћа, а витамине у другим облицима само по савету лекара.

АУТО КОЈИ ПРЕЛАЗИ 370 КИЛОМЕТАРА НА ЧАС

Италијански аутомобилиста Пиетро Таруфи постигао је на свом тркачком аутомобилу брзину од 369 километара на сат. Његов аутомобил личи на двоструки торпедо и има мотор од 280 коњских снага.

СТАКЛО ПРОТИВ ВРУЋИНЕ

Пронађена је нова врста стакла која упија 61 од сто топлинских зракова, а пропушта 71 од сто светлосних. Оно ће бити употребљено као заштита од врућине, нарочито у жарким пределима. Комбинацијом двају окана, са херметички затвореним међупростором, још ће се повећати заштитна моћ овог стакла.

Јесте ли већ чули...

...славни математичар Ајнштајн у младој нарави је на пријемном испиту из математике на Политехнику у Цириху.

...и жене и мушкарци у XVI веку носили су шишуре скоро истог облика.

...прави дијамант може се разликовати од стакла ако се стави на језик: он је хладнији!

...Индијанци из времена Буфала Била могли су да одупу 15 стрела док белци само једном опале из пушке.

...мале ране које загађују бољаво прасе својим бољама не крваве. Његове

...закон, који је донесен још у 16 веку, забрањивао је студентима Оксфордског универзитета да носе лук и стрелу улицама града. Тај закон је и данас још на снази.

...скорпион може већ ома дуго да гладује. У тексаком граду Далсу, један скорпион

...једна врста ниске палме са перјастим лишћем, која успева у Јужној Америци, има семе различитог укуса за оне који га окушају — од горног до слатког.

...морска видра никад не може да се покваси „ло коже“.

...у Сан Франциску 1835 године постојала је само једна дрвена колиба у којој је живео неки Ришардсон.

...доморци у Северној Африци, а нарочито у Мароку, при орању преку у плуг и коња и камила.

во које угледа. Пума, иначе, може лако да се припитоми и претвори од дивље у питому и благу животињу.

он остао је жив и после 22 године, које је провео заливен у стубу од бетона.

...у Сан Франциску 1835 године постојала је само једна дрвена колиба у којој је живео неки Ришардсон.

...доморци у Северној Африци, а нарочито у Мароку, при орању преку у плуг и коња и камила.

...у Сан Франциску 1835 године постојала је само једна дрвена колиба у којој је живео неки Ришардсон.

...доморци у Северној Африци, а нарочито у Мароку, при орању преку у плуг и коња и камила.

Судбина кнеза Иве од Семберије

Из бурних година Првог српског устанка у сећању народа остали су многи знаменити јунаци и њихова дела. Један од њих који је живео у Босни, у плодној Семберији, постао је јунак једне песме слепог Фидана Вишњића. Био је то Иван Кнежевић, кнез од Семберије. Вишњића није надахнуо никакав позив овога човека са бојног поља, већ дело ретке племенитости, коју народ исто тако цени као и јунаштво.

Кнез Иво се родио у селу Дворовима, у Семберији. То је онај плодни крај на утоку Дрине у Саву. Семберија је била наследна кнежевина породице Кнежевић. У својој двадесетој години, по праву наслеђа постао је кнез од Семберије.

Мучки напад на село Добрић. Било је то једног пролећног јутра, око Бурбевдана, 1806 године. Харач који је давала Босна није био довољан Турцима. Плодна Мачва била им је запела за око, па су њихове чете често у њу упале, пљачкале и робиле. На челу ових Турака напредовали су се сликени и зулумчари, а понекад и познати Кулин-капетан, који је касније погинуо на Мишару.

Обалом Дрине тога дана јуриша је турска војска која је вођо Кулин-капетан. Турци су се брзо и неочекивано пребацили преко реке и кренули на село Добрић у Јазу. Мучки и окрутно, у дивљем јуришу, са исуканим сабљама, напали су голоручки народ. Селом је одјекујући вриск жена и деце и јавк рањеника. Турци су јурили од куће до куће, хватали људе и жене и убијали. Пошто су посејали 74 мушкарца и запалили село, Турци су се пребацили у Босну с богатим пленом и 300 робља.

памети и доброту, познавао је добро ове Турке и Кулин-капетана. Он је знао да ће похлепни зулумчари распродати робинје по целој турској царевини. Не часећи часа, одмах се упутио у Кулинов табор. Голорук и сам, није могао ништа друго да учини, већ да покуша леппим да спасе доведено робље.

Кад је стигао до турског табора, пред њим се указао жалостан призор. Жене и девојке из поваљеног и опљачканог мачванског села, претрваљене, погледале су у њега као у свог спасиоца.

Кнез Иво од Семберије

Потресен до дна душе, кнез Иво се упутио Турцима и понудио им откуп за доведено робље. Турци су пристајали на откуп, али је Кулин затражио превелику цену — ни мање ни више него 8000 рупија. Кнез Иво није имао толико новца, али се није размисљао. Замодно је Кулина и остале Турке да му повере све робинје на реч, а он ће им брзо намирити дуг. Кулин-капетан му је поверовао, и тако је кнез Иво повео робље у Бијељину својој кући. Народ Семберије већ је знао за судбину села Добрића и није се зачудно кад је угледао свога кнеза како се примице. А кнез Иво кад се нашао окружен народом, простро је каба-

лицу и позвао људе да одвоје колико могу за откуп робља. Људи су прилазили и прилагали, новац је ладао на кнежеву кабиницу, али сакупљена сума није била ни палачека довољна да се Турци исплате. Добру трећину откупа доглавно је сам кнез Иво од Семберије и однео Турцима, као што је био обечао.

Последњи дани...

„Послије тога, каже Вук Караџић, кнезу се одмах почело зло за добро враћати, као што често бива међу људима“.

Те исте године њега је ухватио познати хајдук Црнобарац Станко са својом дружином. Хајдуци су га водили са собом по шумама, све док није стигао откуп за њега...

Године 1809 на обали Дрине у Србији појавила се устаничка српска војска и упала у Босну. Њој се одмах придружио и кнез Иво са целом својом кнежином. Међутим, кад су на Каменици код Ниша Срби били поражени од Турака, Караџорђе је заповедио да се српска војска врати из Босне у Србију и крене у сусрет Турцима који су надирали према Морави. Са српском војском прешао је и кнез Иво с многим Прекодринцима. Оставио је све своје имање. Караџорђе га је поставио за војводу Прекодринца. До 1813 он је живео у Мачви али судбина му је и даље доносила недаће. По слому Србије и кнез Иво од Семберије напустио је земљу с многим устаницима.

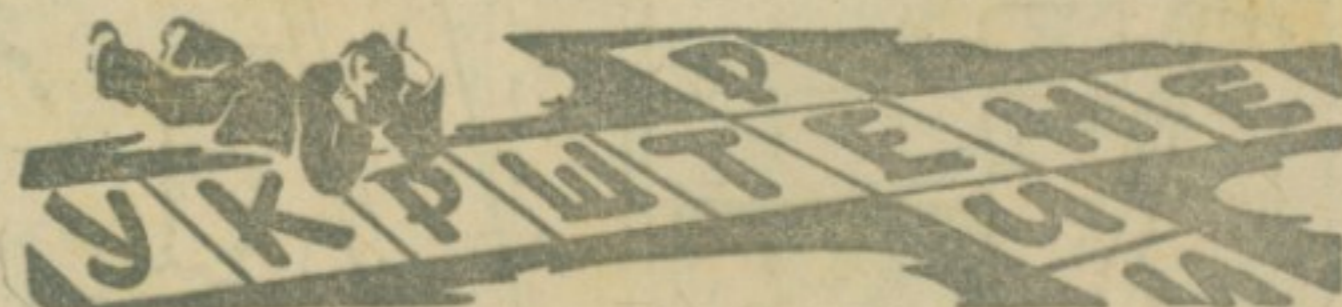
„А 1816 године, наставља Вук чуо сам да се наместно у селу

Грбовцу (више Земуна), и да има једно кулесе и тањиге, те с њима заслужује љеб себи и својима.“

Тек под кнезом Милошем Иво се вратио у Србију и доживео депше дане. Кнез Милош поставио га је за члана Шабачког окружног суда, а после, кад је остарио, живео је у двору шабачког владике Максима. Ту је и умро у седамдесетој години.

Племенито дело овога човека, међутим, живи, сво, и данас. Његов сусед из села Међаша, Филип Вишњић, оставио је у песми вечни спомен на њега и његову племенитост. Касније је и Сима Милутиновић опевао „прегор“ кнеза Иве од Семберије, а Бранислав Нушић написао је драму која се и данас гледа не без узбуђења.

Б. Ђ. П.

Водоравно:

- 1) шаховски израз; 4) гусар; 6) таласи; 7) бог сунца старих Египћана; 9) месинска тврђава у којој су се Месињани 11 година одупи-

- зоро у Северној Америци; 16) усањеност; 18) лука у Алжиру; 19) домаћа животиња; 21) болест; 22) мрк; 23) лична заменица; 24) основа; 25) рива; 27) змај.

Усправно:

- 1) драга; 2) мера за површину (множина); 3) показна заменица; 4) град у Италији; 5) расте на ливадама; 6) преко (у поштанском саобраћају); 8) врста папагаја; 10) простирка; 12) није непаран; 14) задарска справа; 16) обрађено плугом; 17) објана; 18) коло; 20) показна заменица; 22) дворана; 24) играчка; 26) место у Србији.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно:

- 2) сом; 4) папад; 6) сат; 7) Крк; 9) цар; 11) вал; 12) назарен; 15) паран; 16) пад; 17) раван; 19) надарен; 21) лет; 22) под; 23) мат; 25) тас; 26) ривал; 28) мек

Усправно:

- 1) топ; 2) сат; 3) мак; 4) нарав; 5) дрвен; 6) сан; 8) Кан; 10) параван; 13) запад; 14) радар; 17) ратар; 18) Непал; 19) нем; 20) нос; 24) тим; 25) так; 27) век.

